La importància dels ports de Palamós, Roses i Cadaqués al segle XVI

Autor: Francesc Garrido i Costa
Data de publicació: 01-10-2015

En Francesc Garrido aporta documentació que testimonia la importància dels ports de Palamós, Roses i Cadaqués al segle XVI i la relaciona amb el quadre El Descobriment d'Amèrica de Salvador Dalí.

Ja fa un cert temps vaig tenir l'oportunitat de veure per televisió el documental dirigit per Sílvia Munt intitulat Gala a l'entorn de Gala Dalí. La pel·lícula dóna a conèixer, a través de les persones que l'havien tractada, la personalitat de l'esposa i musa d'en Salvador Dalí.

Em va cridar l'atenció que una d'aquestes persones recordava Gala mentre aquesta estava asseguda davant del quadre anomenat El descobriment d'Amèrica. Actualment, aquest quadre es pot contemplar al museu Salvador Dalí de St. Petersburg de l'estat de Florida, als EUA.

Com certifica el títol del llenç, aquest està dedicat al descobriment d'Amèrica. I d'ell, és digne de remarcar el fet que que hi apareixen només els colors de la bandera catalana i no els de la castellana. També hi trobem un retrat del Bisbe Sant Narcís, patró de Girona i, així mateix, molts pals al fons.

Per altra banda, Dalí va manifestar una profunda admiració per Freud --que va conèixer personalment-- i per Albert Einstein i la seva teoria de la relativitat –el quadre La persistència de la memoria del 1931 o comunament anomenat Els Rellotges Tous en mostren la influència--. A més, va mantenir contacte amb nombrosos investigadors contemporanis seus, com són ara, el premi Nobel de Física Dennis Gabor, els de Medicina Francis Crick i James Watson o el de Química Ilya Prigogine.

Doncs bé, mentre mirava aquest documental, em vaig anar formulant les qüestions següents:

Per quina raó Dalí estampa en una obra d'art uns personatges i uns símbols catalans i s'atreveix, doncs, a contradir, amb seguretat i sense por de fer el ridícul, un episodi cabdal de la història española?

Sabem, d'altra banda, que en Dalí es va allotjar a la Residencia de Estudiantes de Madrid. Potser allí li van remarcar amb insistència l'episodi del genovès Colombo que va partir de Palos de Moguer amb mariners castellans cap un nou món. ¿I si –em preguntava-- el quadre que comentem no fós una mena de resposta a aquesta asseveració, una resposta que hagués obtingut a partir d'altres fonts de coneixement? Qui sap...

Qui va convèncer en Dalí que Amèrica havia estat un descobriment català? ¿Sabia en Dalí llegir la simbologia amagada rere les obres d'art del Renaixement? O potser van ser els pescadors de Port Lligat i Cadaqués els que el van assabentar de la gesta d'en Colom?

Sempre s'ha associat Cadaqués i Port Lligat –deixant de banda els ports més poderosos de Roses i Palamós-- a un poble de pescadors més aviat humils i amb poca instrucció. Doncs bé, ara veureu que el port –més ben dit, la platja que fa de port-- de Cadaqués havia rebut, a la manera de Roses i Palamós, galeres imperials. Les notícies sobre aquests fets i d'altres –com la descoberta catalana d'Amèrica-- haurien passat de generació en generació entre els habitants del poble i haurien conformat un persistent conjunt de records, els quals records tal vegada degueren arribar a les orelles de Dalí.

Lletra del Maig 1529 (Roses):

426. Sebastian Giustinian to the Signory.

The most Christian King has advices from Spain and Biscay that the Emperor is coming into Italy, and on the 2nd March was to quit Toledo for Barcelona, proceeding thence to Ruses for embarkation.

426. Sebastià Giustinian a la Senyoria.

El Cristianíssim Rei avisa des d'Espanya i Biscaia que l'emperador ve a Itàlia i [que] el 2 de març va deixar Toledo en direcció a Barcelona; provinent d'allà [va] a Roses per a l'embarcament.

British-history on line. Archives of Venice, Volume 4

Lletra del 28 abril 1533 (Palamós, Roses):

Charles V.

News from Barcelona, of the 28th April.

Account of the Emperor's voyage. He embarked on the 8th, touching at Savona, the Isle of St. Honoree, where he spent Good Friday, and Marseilles, arriving at Barcelona on Tuesday, the 22nd, having landed on Monday at Rose, 16 leagues from Barcelona. He was received by the Empress. Andrea Doria took the fleet to Palanirs (Palamos), and then to Barcelona. The Cortes are proclaimed for May 20, at Monson.

Fr., pp. 2. Extract from a letter written by some one with the Emperor. Endd. by Hacket : Chopie.

Charles V.

Notícies des de Barcelona, del 28 d'abril.

Relat de viatge de l'Emperador. Es va embarcar el vuitè dia, fent escala a Savona, l'illa de Sant Honorat, on va passar el Divendres Sant, i Marsella, i arriba a Barcelona dimarts dia 22, després d'haver fet terra aquest dilluns a Roses, [a] 16 llegües de Barcelona. Va ser rebut per l'Emperadriu. Andrea Doria va portar la flota a Palamós i després a Barcelona. Les Corts se celebraran el 20 de maig a Monsó.

British-history on line. 'Henry VIII , Letters and Papers, Foreign and Domestic

Lletra del Juny 1538 (Cadaqués):

On the 25th of April the Emperor embarked at Barcelona with all his court to come to Nizza, and hold there an interview with Pope Paul. He sailed off on the same day with 20 galleys of Andrea Doria, and eight of Spain. Contrary winds obliged him to put up at Cadaques, whereat, and on the neighbouring coast, he had to remain no less than four days, being able to enter the gulf [of Lyons].

El 25 d'abril l'emperador va embarcar a Barcelona amb tota la seva cort per venir a Niça, i hi celebra una entrevista amb el papa Pau. Va navegar el mateix dia amb 20 galeres d'Andrea Doria i vuit d'Espanya. Vents contraris el van obligar a parar a Cadaqués. Hi va haver de romandre no menys de quatre dies, sense poder entrar al golf [de Lleó]…

British-history on line. 'Henry VIII, Calendar of State Papers, Spain, Volume 5 Part 2

Carta anglesa Maig 1543(Palamós, Roses, Cadaqués):

The Emperor sailed from Barcelona on the 1st of May. After touching at Palamos, where he stayed till the 12th, and spending the day at Rosas, to inspect the fortifications of that place, he went to Cadaques on the 18th. After remaining a couple of hours before Marseilles, he sailed for Savona, whereat he landed on the 24th, Corpus Christi Day. Again taking to his galley, he arrived at Genoa on the 25th. There he remained until the 2nd according to Vandenesse's Itinerary, published by Bradford in English, and by Gachard in its original French

L'emperador va sortir de Barcelona l'1 de maig. Després de prendre terra a Palamós, on va romandre fins al dia 12, i de passar el dia a Roses, per inspeccionar les fortificacions d'aquest lloc, va anar a Cadaqués el 18. Després de romandre un parell d'hores davant de Marsella, es va embarcar cap a Savona, on va fer terra el 24, dia de Corpus Christi. Un cop va tenir la seva galera, va arribar a Gènova el 25. Allí va romandre fins al 2 d'acord amb l'itinerari Vandenesse, publicat per Bradford en anglès, i per Gachard en el seu original francés.

British-history on line. Calendar of State Papers, Spain, Volume 6 Part 2

Mateix trajecte, diferent emisor/receptor, Maig 1543 (Palamós, Roses):

Bonner to Henry VIII.

Wrote by way of Bilbao, 30 April, the day before the Emperor left Barcelone. Details of the Emperor's progress and news from various places; which may be summarised as follows:—On 1 May the Emperor, after mass for the Empress, left Barcelona, and next morning came to Blanys and next day to Palamosa, where he tarried from Ascension Day to Whitsun Even, and then came to Rosas on Whitsunday. (fn. 8) Meanwhile he sent out galleys towards Majorca, Minorca and Evica, and there were reports that French galleys had gone from Marseilles and Tolone towards Barbaria.

Bonner a Enric VIII.

Escrit de camí a Bilbao, 30 d'abril, el dia abans que l'emperador deixés Barcelona. Detalls dels progressos de l'Emperador i notícies de diversos llocs, que poden resumir-se de la següent manera:

L'1 de maig, l'emperador, després de la missa per a l'Emperadriu, va sortir de Barcelona, ??i al matí següent va a Blanes i el dia següent a Palamos, on va romandre-hi des del dia de l'Ascensió a Pentecosta, i llavors va anar a a Roses el dia de Pentecosta. Mentrestant, va enviar galeres cap a Mallorca, Menorca i Eivisa, hi va haver informes que galeres franceses havien anat des de Marsella i Toló cap a Barbària…..

British-history on line. 'Henry VIII. Letters and Papers, Foreign and Domestic

Carta anterior a les exposades: juliol del 1507; Rei Ferran II el Catòlic (Cadaqués):

Departure of Ferdinand from Naples.

528. King Ferdinand Of Spain to De Puebla.

Has received his letters and the letters of the Princess of Wales (es refereix a Caterina d'Aragó) and the King of

England, which were brought by Melchior de Astudillo. Has answered them by the same courier from Naples. Left Naples on the 4th June. Has been obliged by stress of weather to enter the port of Gaeta, whence Cavallos was despatched with letters to the King of England, the Princess of Wales, and him.

His interview with the French ambassador.

The voyage has been slow, because contrary winds obliged him often to seek shelter in ports, and his fleet went under sail only on days on which the sea was not dangerous. Has seen the King of France at Savona. Has spoken with him much of the King of England, and each of them has vowed to one another to remain always his true brother and friend. Another subject of his conversation with the King of France has been a common war against the Infidels. Has been the more inclined to undertake it, as it is known that the King of England has written a letter to the Pope, which has been read in the College of Cardinals, and in which he has urged a crusade against the enemies of Christ.

Entered in the harbour of Cadaques, a small sea-port of Catalonia, on Sunday, the 11th of July. Did not land, because the pestilence had been in Catalonia a short time ago. Proceeded by sea to Valencia, where he has just landed, being the 20th of July. Has received good news from the Queen of Castile, his daughter.

Juliol 1507: Rei Ferran II el Catòlic

Sortida de Nàpols per part de Ferran.

528. El rei Ferran d'Espanya a De Puebla

Ha rebut les seves cartes i les cartes de la princesa de Gal·les (es refereix a Caterina d'Aragó) i el rei d'Anglaterra, que van ser portades per Melchor de Astudillo. Ha contestat pel mateix correu des de Nàpols. Deixa Nàpols el 4 de juny. S'ha obligat per les inclemències del temps a entrar al port de Gaeta, on Cavallos va despatxar cartes per al rei d'Anglaterra, la Princesa de Gal·les, i ell.

La seva entrevista amb l'ambaixador francès.

El viatge ha estat lent, pel fet que els vents contraris l'obligaven sovint a buscar refugi en els ports, i la seva flota va navegar a vela només en els dies en què el mar no era perillós. Ha vist el Rei de França a Savona. Ha parlat amb ell la major part del temps sobre el rei d'Anglaterra, i cada un d'ells s'han compromès entre ells a romandre sempre com a veritables germà i amic. Un altre tema de la seva conversa amb el rei de França ha estat una guerra comuna contra els infidels. Ha estat el més inclinat a realitzar-la, ja que se sap que el Rei d'Anglaterra ha escrit una carta al Papa, que ha estat llegida al Col·legi de Cardenals, i en la qual ha instat a una croada contra els enemics de Crist.

Va entrar al port de Cadaqués, un petit port de mar de Catalunya, diumenge, dia 11 de juliol. No fa terra, perquè la pesta s'havia escampat poc temps abans per Catalunya. Segueix per mar cap a València, on acaba de fer terra, essent 20 de juliol. Ha rebut bones notícies de la reina de Castella, la seva filla.

British-history on line . Spain: July 1507', Calendar of State Papers

Conclusió:

La importància de Roses i Cadaqués al Segle XVI consistia en el fet que eren ports estratègics d'anada i tornada, abans i després de travessar el golf de Lleó. Per tant, entenc que els habitants d'aquests indrets estaven ben informats de moltes gestes marineres.

Francesc Garrido i Costa